

Dnro ST 10/591/2012

Viite lausuntopyyntö 1.3.2012 dnro 69/010/2011

Asa lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi Taiteen edistämiskeskusta koskevaksi lainsäädännöksi

OPETUS-JA KULTTUURIMINISTERIÖ

Valtion säveltaidetoimikunta on kokouksessaan 14.3.2012 käsitellyt otsikossa mainitun asian ja toteaa siitä seuraavaa:

Säveltaidetoimikunta pitää tarpeellisena, että pitkään valmisteltu taidehallinnon kokonaisuudistus lopulta toteutetaan. Uudistustyössä on ollut erityisenä haasteena selkiyttää viraston toimintaa ja toimivaltaa suhteessa ministeriöön ja luottamuselimiin. Tarkoituksena on ollut myös turvata luottamuselinten vertaisarviointiin perustuva itsenäinen päätösvalta ja taiteen kentän uudistuva, monipuolinen edustus päätöksenteossa.

Säveltaidetoimikunta pitää esitystä pääosin kannatettavana, mutta toteaa samalla, että kaikkiin haasteisiin ei ole onnistuttu vastaamaan tyydyttävällä tavalla. Toimikunta esittää huomionsa lakiluonnoksen pykälien järjestyksessä.

Lausunnossaan säveltaidetoimikunta pitäytyy esittämänsä nimiehdotuksen mukaisesti käyttämään luottamuselimestä termiä *toimikunta*, ei vertaisarviointiryhmä.

1 §

Kulttuuri on käsitteenä erittäin monitahoinen ja väljä. Lakiluonnoksessa ei ole rajattu kulttuuri-käsitettä ymmärrettävällä tavalla. Säveltaidetoimikunta esittää 1 §:n muotoiluksi seuraavaa:

Esitys Taiteen edistämistä varten on Taiteen edistämiskeskus. Taiteesta nousevan kulttuurin edistäminen on viraston tehtävä siltä osin kuin se ei kuulu muun viranomaisen tehtäviin.

2 §

Nykyisiä toimikuntia vastaavaksi asiantuntijaelimeksi tarkoitettu termi *vertaisarviointiryhmä* ei ole onnistunut. 6 §:ssä määritellyistä viidestä tehtävästä vain kaksi on luonteeltaan vertaisarviointia.

Esitys Vertaisarviointia suorittavasta luottamuselimestä käytetään edelleen toimikunta –nimikettä

Lakiluonnoksen arviointia vaikeuttaa se, että asetuksen sisällöstä ei ole tietoa. Säveltaidetoimikunta edellyttää, että se saa antaa arvionsa kokonaisuudesta asetustekstin valmistuttua.

3 §

Merkittävä muutos nykytilanteeseen on läänintaiteilijoiden työsuhteen siirtyminen virastoon. Samalla nimikkeeseen *läänintaiteilija* tilalle ehdotetaan nimikettä *taidekoordinaattori*. Samaan yhteyteen liittyy myös se, että virasto voi antaa aluetoimipisteilleen valtakunnallisia taiteen ja kulttuurin edistämiseen liittyviä erityistehtäviä. Epäselväksi jää, mitä kaikkea tämä muutos käytännössä merkitsee.

- aiotaanko nykyisin taiteilijataustaiset läänintaiteilijat korvata teknokraateilla?

- väheneekö taiteilijoiden käyttö taiteen edistämistehtävässä ?
- kaventuuko aluetoimipisteiden itsenäisyys toimintansa omien painopisteiden ja erityispiirteiden määrittelyssä?
- heikentyykö toimipisteiden kyky hoitaa omalle alueelleen tärkeitä tehtäviä valtakunnallisten erityistehtävien takia?

On tärkeää, että myös valtakunnallisten erityistehtävien määrittely tehdään yhteistyössä aluetoimipisteiden kanssa ja tehtävien tulee nousta alueellisista lähtökohdista ja keittämistarpeista.

Ajatus siitä, miten nämä tehtävät voivat olla koko maan kattavia, jonkin tietyn taiteenalan erityistehtäviä, vaatii vielä tarkempaa pohdintaa.

Viraston tehtäväkentän muutos koskee myös tutkimustoimintaa ja siihen liittyen kirjastoa. Perustelujen mukaan pääosa tutkimustoiminnasta siirretään kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämistätiön Cuporen hoidettavaksi. Itse lakitekstissä ei ole mainintaa tutkimustoiminnasta.

Säveltaidetoimikunta pitää tärkeänä, että Taiteen edistämiskeskukseen yhteyteen jäävä tutkimustoiminta ei ole pelkästään selvitysten ja tilastojen laadintaa, vaan myös taiteen rahoitukseen läheisesti liittyvää tutkimustoimintaa.

5 §

Konditionaalinen runsas käyttö perustelutekstissä on huolestuttavaa. Se jättää vaikutelman, että esitettyjä asioita ei välttämättä toteuteta. Esimerkkinä

- ”virasto voisi kuulla toimikuntia...”
- ”virasto voisi tarvittaessa pyytää lausuntoa...”

Tällaiset ehdolliset ilmaisut herättävät huolta ja ne täytyy korvata täsmällisillä yksiselitteisillä ilmaisuilla

”virasto kuulee...”

”virasto pyytää lausuntoa...”

Säveltaidetoimikunta pitää taideneuvoston ja toimikuntien 4-vuotista toimikautta liian pitkänä ja esittää huolestumisensa mahdollisuudesta nimittää toimikunnat poliittisin perustein.

Tällaisen vaikutelman antaa toimikauden sitominen eduskunnan vaalikauteen.

Samassa mielessä kysymyksiä herättää myös se, mitä ovat ne taiteen ja kulttuurin yhteiskunnallisen aseman kannalta merkittävät tahot, joita ministeriö kuulee taideneuvostoa nimittäessään, ja edelleen: mitä ovat ne taiteen yhteiskunnallisen aseman kannalta merkittävät tahot, joita taideneuvosto puolestaan kuulee toimikuntia nimittäessään.

Nykyisten toimikuntien päätösvaltaisuus on ollut usein vaakalaudalla jäsenten jäävyksien vuoksi. Kun toimikuntien jäsenmäärä pienenee on entistä tärkeämpää, että otetaan käytäntöön henkilökohtainen varahenkilö –järjestelmä.

Esitys Riittävän asiantuntemuksen turvaamiseksi taideneuvoston jäsenmäärä nostetaan seitsemään.

Taideneuvoston ja toimikuntien toimikausi on 3 + 3 vuotta.

Toimikuntien varsinaisille jäsenille nimetään varajäsenet.

Työjärjestyksessä mainitaan, että taiteen edistämiskeskuksen johtajan johdolla järjestetään vähintään kerran vuodessa taideneuvoston ja toimikuntien puheenjohtajien yhteistyöfoorumi.

6 §

Nykykäytännön mukaan säveltaidetoimikunta myöntää yksittäisille taiteilijoille ja työryhmille apurahoja sekä yhteisöille erityisavustuksia. Lisäksi toimikunta antaa lausunnon säveltaiteen harrastustoimintaan, musiikki-instituuteille ja säveltaidejärjestöille osoitettavien määrärahojen käytöstä, joista opetus- ja kulttuuriministeriö tekee päätöksen.

Lakiesityksessä ehdotetaan ykskantaan, että *yhteisöjen valtionavustuspäätökset päätetään virastossa. Valtionavustushakemuksiin liittyvä arviointi voisi tarvittaessa tapahtua lausunnotmenettelyä luottamuselimityksinä*. Esityksessä ei ole otettu huomioon, että yhteisöjen toiminta-avustusten lisäksi on myös erityisavustuksista, joista päättäminen vaatii samanlaista vertaisarviointia kuin yksityishenkilöille ja työryhmille jaettavat apurahat.

Esimerkki:

Säveltaidetoimikunta edistää luovaa säveltaidetta jakamalla tukea sävellystilauksiin. Hakijana voi olla yksityinen henkilö, työryhmä tai yhdistys. Valintaa tehdessään toimikunta arvioi säveltäjät, joilta teos tilataan, esittäjän (taiteilija tai yhtye) joka teoksen esittää sekä konserttien määrän ja laadun. Erityisavustusta myönnettäessä ei ole kyse yhteisön varsinaisen toiminnan arvioinnista.

Ennen päätöksentekoa toimikunta vertaa avustuksien ja apurahojen hakijoita ja tarkistaa, ettei tuen myöntämisessä tapahdu päällekkäisyyksiä ja että määräraha jakautuu tasaisesti eri musiikin aloille.

Apurahat ja avustukset jaetaan säveltaidetoimikunnalle osoitetusta kokonaismäärärahasta. Määrärahaa ei voi jakaa kahteen osaan - apurahan saajat ja erityisavustuksen saajat - koska ennakkoon ei tiedetä kuinka paljon ja minkälaisia hakemuksia kumpaankin ryhmään on tulossa.

Vastavia säveltaidetoimikunnan jakamia erityisavustuksia ovat

- musiikkileirien ja mestarikurssien avustukset
- konserttitoiminta, konserttisarjat ja tapahtumat
- alueoopperatoiminta
- musiikkikilpailut

Näiden kummankin hakemusryhmän käsittelyyn ja päätöksentekoon tarvitaan toimikunnan asiantuntemusta.

Esitys *Valtakunnallisten taidetoimikuntien tehtävistä 1 ja 2 pysyvät ennallaan.*

Kohdaksi 3 lisätään:

3) päättää yhteisöille myönnettävistä erityisavustuksista kukin omalla toimialallaan;

Kohdat 3-5 muuttuvat kohdiksi 4-6.

Puheenjohtaja

Pekka Vapaavuori

Sihteeri

Satu Angervo